

- технічна відповідність транспортних засобів, що використовуються для туристичних подорожей;
- створення системи надання туристам і подорожуючим медичної, інформаційної, правової, матеріальної допомоги; забезпечення безпеки туристів і відпочиваючих у місцях проведення масових туристичних заходів (змагань, зльотів, виставок, ярмарків тощо) та у місцях тимчасового проживання;
- охорона туристичних ресурсів міста та охорона навколишнього природного середовища;

Дотримання факторів забезпечення безпеки туристів і тісна співпраця громадськості з правоохоронними органами, контроль за дотриманням громадського порядку являється основним критерієм оцінки взаємодії органів державної влади та місцевого самоврядування з питань діяльності громадських формувань під час виконання ними правоохоронних завдань.

Куриця Алла Іванівна

асистент кафедри психології освіти, праці та управління КІНУ ім. І.Огієнка

Агресивна поведінка у підлітків як чинник формування протиправної поведінки

Соціальні кризові процеси, що відбуваються в сучасному суспільстві, негативно впливають на психологію людей, породжують тривожність і напруженість, озлобленість, жорстокість і насильство. Статистика свідчить про зростання поведінки, що відхиляється, серед осіб різних соціальних і демографічних груп. Тривожним симптомом є зростання числа неповнолітніх з девіантною поведінкою, що виявляються в асоціальних діях (алкоголізм, наркоманія, порушення громадського порядку, хуліганство, вандалізм і ін.). У крайніх формах стали виявлятися жорстокість і агресивність. Різко зросла злочинність серед молоді. Професійний інтерес психологів до різних видів і рівнів змін особистості неповнолітніх і їх характерологічних особливостей вельми високий і стійкий на протязі багатьох років. У нашій країні вже накопичений чималий досвід по корекції і профілактиці девіантної поведінки. За останні роки було виконано психологами і педагогами ряд досліджень по вивченню, діагностиці і попередженню педагогічної занедбаності і правопорушень підлітків. Цьому присвячені роботи Абрамової Г.С., Алемаськіна М.А., Антонян Ю.М., Белічевої С.А., Бехтерева В.М. Глоточкина А.Д., Дубровіной І.В., Знакова В.В., Іванова Е.Я., Ігошева К.Е., Ісаєва Д.Д., Ісаєва Д.Н., Ковальова А.Г., Кона І.С., Кондрашенко В.Т., Лічко А.Е., Мінковського Г.М., Невського І.А., Пірожкова В.Ф., Платонова К.К., Потаніна Г.М., Фельдштейна Д.І. і ін.

Проте аналіз цих робіт показує, що існуюча практика профілактики не повною мірою вирішує задачі по попередженню девіантної поведінки підлітків. У профілактиці девіантної поведінки підлітків є ряд невідкладних завдань, що вимагають свого рішення.

Було проведено дослідження, спрямоване на вивчення форм агресивності у підлітків. Використано методіку Баса-Дарки. Отримані результати дають змогу говорити наступне.

На протязі всього підліткового періоду спостерігається чітко виражена динаміка агресивності. Це відображено в таблиці 1.

Таблиця 1. Прояви різних форм агресивності у підлітків 10-15 років.

Вікові групи	Форми агресивності			
	Фізична	непряма	вербальна	негативізм
10-11 літні підлітки	49%	32%	34%	45%
12-13 літні підлітки	54%	48%	51%	64%
14-15 літні підлітки	61%	51%	72%	65%

Аналіз приведених даних свідчить про те, що у 10-11-літніх дітей переважають фізичні форми агресивності. Особливо швидкими темпами з віком росте негативізм. У міру дорослішання у підлітків всесильніше виявляється вербальна агресія.

Діти підліткового віку особливо залежні від мікросередовища і конкретної ситуації. Одним з визначальних елементів мікросередовища у відносинах тих, що формують особистість, є сім'я. При цьому вирішальним є не її склад – повна, неповна, така, що розпалася, – а етична атмосфера, взаємостосунки, які складаються між дорослими членами сім'ї, між дорослими і дітьми.

Таблиця 2. Прояви різних форм агресивності у підлітків з різних соціальних верств населення.

Соціальні шари	Форми агресивності			
	Фізична	непряма	вербальна	негативізм
З робочого середовища	70%	45%	50%	30%
З середовища будівельників	65%	55%	60%	40%
З середовища сільських трудівників	67%	60%	65%	20%
З середовища малокваліфікованих підсобних працівників (прачки, прибиральниці)	30%	65%	75%	50%
З середовища службовців середньої ланки	40%	45%	75%	60%
З середовища керівних працівників	60%	67%	35%	90%
З середовища торгових працівників, комерсантів	20%	30%	25%	10%
З середовища інтелігенції (вчителі, лікарі, інженери)	25%	40%	55%	80%

Встановлено, що рівень фізичної форми агресивної поведінки найбільш виражений у дітей з робочого середовища, а найбільш агресивними є діти з середовища сільських механізаторів. Разом з тим у підлітків цієї групи наголошується мінімальний рівень негативізму. Вербальні форми агресивної поведінки типові для більшості підлітків з сім'ї службовців середньої ланки. В той же час ці підлітки відрізняються порівняно невисоким рівнем фізичної форми агресивної поведінки. По рівню непрямой агресії на першому місці підлітки з сімей підсобних працівників і сімей керівних службовців. Підвищеним негативізмом відрізняються підлітки з середовища керівних працівників і сімей інтелігенції (лікарі, вчителі, інженери). Найменше виражено агресивну поведінку у підлітків з середовища торгових працівників. Мабуть, в цьому випадку позначається не тільки матеріальний добробут, але і вироблене в цьому середовищі прагнення уникати конфліктів, згладжувати виникаючі суперечності, не загострювати ситуацію.

Наведені дані та їх аналіз мають не тільки психолого-теоретичне, але і практичне значення, оскільки дозволяють орієнтуватися в характері особистості підлітка, враховуючи особливості впливу соціальної ситуації та сім'ї.